

KUUETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2022

Gl 6:2–10 (Ps 127:1–2; Mt 6:25–34)

[1 Vennad, kui inimest peaks ka tabatama mingilt üleastumiselt, siis teie, vaimusaanud, parandage niisugust tasase vaimuga, jälgides ennast, et te ise ei satuks kiusatusse.]¹

2 Kandke üksteise koormaid, nõnda te täidate Kristuse seadust.

3 Sest kui keegi arvab enese midagi olevat, olemata aga midagi, see petab iseennast.

4 Aga igaüks katsugu läbi oma töö ja siis ta võib kiidelda üksi iseendas, mitte teistele,

5 sest igaühel on kanda oma koorem.

6 Aga see, keda õpetatakse sõnaga, jagagu kõike head õpetajale.

7 Ärge eksige: Jumal ei lase ennast pilgata, sest mida inimene iganes külvab, seda ta ka lõikab.

8 Kes oma lihalikule loomusele külvab, see lõikab lihalikust loomusest kaduvust, kes aga Vaimule külvab, see lõikab Vaimust igavest elu.

9 Ärgem tüdigem head tehes, küll me omal ajal ka lõikame, kui me enne ära ei nõrke!

10 Niisiis, kuni meil on veel aega, tehkem head kõikidele, eriti aga usukaaslastele!

Sissejuhatus

Pärast seda, kui Paulus oli Galaatias² evangeeliumi kuulutanud³, tulid sealsete kristlaste keskele juutidest eksiõpetajad, kelle väitel kõik, kes tahtsid saada kristlaseks, pidid enne seda võtma omaks juudiusu kombed ja Moosese Seaduse ning end koguni ümber lõigata laskma. Paulus astub vastu nii kõigile taoliste eksiõpetustele kui ka tema enda apostliameti ja autoriteedi kahtluse alla seadmisele.

Olukord oli ilmselt väga tõsine, nii et pärast üsna lühikest tervitust (Gl 1:1–5) asub Paulus koheselt asja juurde, ja seda üsna karmide sõnadega: «Ma imestan, et teie nii

¹ Peatüki algussalm ei ole EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi osa pühapäeva epistlist, ent selle võiks teksti terviklikkuse huvides siiski lugeda.

² Tegemist on kas Rooma keisririigi Galaatia provintsiiga Anatooolias (tänapäeva Kesk-Türgis), mis hõlmas enamuse endisest sõltumatust keldi Galaatiast, või sealsete keltide (ehk galaatlaste) täpsemalt määratlemata asualaga. Tuntumad Galaatia linnad, milles Paulus evangeeliumi kuulutas, olid Pisiidia Antiookia, Ikoonion, Lüstra ja Derbe.

³ «Ja nemad läksid läbi Früügia- ja Galaatiamaa, sest Püha Vaim oli keelanud neil sõna rääkimast Aasias.» (Ap 16:6); «Kui ta oli seal mõnda aega olnud, läks ta ära ja käis järjest läbi Galaatia maakonna ja Früügia, kinnitades kõiki jüngreid.» (Ap 18:23); «Te ju teate, et ma esimesel korral kuulutasin teile evangeeliumi oma ihu nõtruses ning teie võitsite kiusatuse ega põlastanud mind mu keha pärast ega sülitanud maha, vaid võtsite mu vastu nagu Jumala ingli, nagu Kristuse Jeesuse.» (Gl 4:13j)

ruttu pöördute ära temast, kes teid Kristuse armu kaudu on kutsunud, mingi teistsuguse evangeeliumi poole. Aga kui ka meie ise või ingel taevast kuulutaks mingit evangeeliumi selle asemel, mida meie oleme teile kuulutanud – see olgu neetud! Oh mõistmatud galaatlased, kes on teid ära sõnunud, teid, kelle silme ette Jeesus Kristus oli joonistatud ristilööduna? Kas te olete nii mõistmatud? Te alustasite Vaimus, kas tahate nüüd lõpetada lihas?» (Gl 1:6.8; 3:1.3)

Kirja keskmes seisab õpetus õigeksmõistmisest usu kaudu (Gl 3:1–4:31). Pauluse õpetuse järgi saab inimene Jumala ees õigeks üksnes usu läbi Kristusesse, mitte Seaduse tegude või väliste rituaalide abil: «Et aga Seaduse kaudu ei saa ükski õigeks Jumala ees, on ilmne, sest usust õige jääb elama.» (Gl 3:11) Aabrahami lapsed, s.t tõeline Iisrael, ei ole mitte need, kes on vere poolest Aabrahami soost ja liha poolest ümber lõigatud, vaid need, kes on Aabrahami usust, olgu nad mistahes päritolu (vrd Gl 3:7).

Moosese Seaduse otstarve on meile meie pattu näidates olla «meie kasvatajaks Kristuse poole, et me saaksime õigeks usust» (Gl 3:24), ning nende puhul, kes usuvad Kristusesse ja on Temasse ristituina Temaga rõivastatud (Gl 3:27), ei ole enam vahet, kas tegemist on juudi või paganaga, sest olles Kristuse päralt, on nad kõik «Aabrahami sugu ja pärijad töotuse järgi» (Gl 3:29).

Pauluse sõnul on Kristus Temasse uskujad tõeliselt vabaks teinud – vabaks Seadusest ja sellest (selle mittetäitmisest) tulenevast needusest. Ometi ei too see kaasa mingit moraalset relativismi, rääkimata otsesest kõlbelisest lodevusest, kuna Kristus ei ole meid vabastanud mitte patuks, vaid armastuseks: «Teie, vennad, olete kutsutud vabaduseks. Ärge ainult tehke vabadusest õigustust lihalikule loomusele, vaid teenige üksteist armastuses!» (Gl 5:13) See on tõeline jumalalaste vabadus, Vaimu vabadus, millest liha roiskunud vilja asemel võrsub armastuse ja headuse vili ja mille vastu ei ole ka Seadus (Gl 5:18–23), sest «Jeesuse Kristuse omad on lihaliku loomuse risti löönud koos kirgedega ja himudega» (Gl 5:24).

Paulus demonstreerib Galaatia kirjas suurepäraselt vanatestamentliku ja kristliku usu ühtekuuluvust, näidates, et kristlaseks saamise eeltingimuseks ei ole mitte Moosese Seaduse järgimine, vaid enese rajamine Jumala poolt esmalt Aabrahamile ja tema kaudu kogu inimkonnale antud töotusele, mis on täidetud Jeesuses Kristuses, kes ongi see «sugu» või «seeme», keda Jumal Aabrahamile töötas ning kelles kõik, kes Temasse usuvad, on saanud töotuselasteks ja Aabrahami pärijaiks.

Galaatia kiri on kirjutatud kas esimese sajandi 50. aastate alguses või keskpaiku, kõige tõenäolisemalt Pauluse kolmanda misjonireisi ajal, arvatavasti Efesoses. Lisaks hindamatule õpetuslikule sõnumile seisneb selle kirja väärtus ka selles, et see sisaldab mitmeid olulisi andmeid Pauluse elukäigu kohta pärast pöördumist, samuti suhete kohta teiste apostlitega (Gl 1:11–2:10). Väga elavalt kirjeldab Paulus oma tõsist

kokkupõrget Keefase ehk Peetrusega, keda ta pidi silmakirjatsemise ja teistegi, näiteks Barnabase, silmakirjatsemisele ahvatlemise tõttu sõitlema (Gl 2:11–16).

Pauluse sekkumine Galaatia kristlaste probleemidesse oli tõenäoliselt edukas – seda võib järeltada 1. Korintose kirja lõpul seisvast märkusest koostöö kohta Galaatia kogudustega: «Korjandusest pühade jaoks: nii nagu ma olen korraldanud selle Galaatia kogudustes, nõnda tehke ka teie.» (1Kr 16:1)

Keelelisi märkuseid

Vennad – ἀδελφοί – sõna ἀδελφός – «vend» – koosneb eitavast eesliitest α ja sõnast δελφύς – «[ema-] üsa» –, tähistades nõnda eeskätt neid, kes on sama ema lapsed, ning ülekantult väga lähedasi inimesi (hõlmates pöördumisena mitte ainult mehi, vaid ka naisi).

Vaimusaanud – οἱ πνευματικοὶ – võiks tõlkida ka (nagu nt 1968. aasta piiblitõlkes): «vaimulikud».

Parandage – καταρτίζετε – sõna καταρτίζω tähendab «parandama», «parendama», «lõpule viima», «täiustama».

Tasase vaimuga – ἐν πνεύματι πραΰτητος – sõnasõnalt: «tasaduse vaimus». Sõna πραΰτης tähendab «tasadus», «leebus», ka «alandlikkus». Sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebreata sõnale נִיחַ nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

Jälgides – σκοπῶν – sõna σκοπέω tähendab «tähelepanelikult vaatlema», «jälgima», ka «[millelegi] keskendumine».⁴

Et te ise ei satuks kiusatusse – μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς – sõnasõnalt: «et sind ennast ei kiusataks».⁵ Sõna πειράζω tähendab «läbi katsuma», «proovima», «proovile panema», ka «kiusama», «kiusatusse ahvatlema».

Kandke üksteise koormaid – ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε – nii sõna βάρος – «raskus», «koorem», «vaev» – kui βαστάζω – «kandma», «ära kandma», «üles tõstma», «taluma» – tulenevad sõnast βάσις – «aste» –, viidates seega koormaga edasi, eeskätt üles- või allapoole liikumisele.

⁴ Siit on pärit näiteks sellised sõnad nagu «mikroskoop», «teleskoop», samuti ἐπίσκοπος – «piiskop», «ülevaataja».

⁵ 1989. aasta Uues Testamendis: «et sindki ei kiusataks».

Kristuse – τοῦ Χριστοῦ – sõna Χριστός tuleneb verbist χρίω – «võidma», «salvima» – ja tähendab sedasama, mida heebrea מָשִׁיחַ – «Messias», «Võitu».

Seadust – τὸν νόμον – sõna νόμος tähendab «seadus», «korraldus», «asjakorraldus» ja tähistab Uues Testamendis – vastandina siin nimetatud Kristuse Seadusele – sageli Moosese Seadust.

Katsugu läbi – δοκιμάζέτω – sõna δοκιμάζω tähendab «[teadlikult, eesmärgipäraselt] läbi katsuma», «järgi proovima», «tundma õppima».

Töö – τὸ...ἔργον – sõna ἔργον tähendab «tegevus», «ettevõtmine», «töö», «[teatava töö teostamiseks] tehtav».

Võib kiidelda üksi iseendas, mitte teistele – εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἔξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον – sõnasõnalt: «iseendas[se] üksi saab tal olema⁶ kiitlemine ja mitte teises[se]».

Sest igäühel on kanda oma koorem – ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον⁷ βαστάσει – sõna βαστάζω on siin tuleviku ajavormis, s.t «igäüks saab kandma». Sõna φορτίον tähendab «koorem», «last», ning tähistab ülekantult ka näiteks südametunnistuse piinu ja hingevaevu.

See, keda õpetatakse sõnaga – ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον – sõnast κατηχέω – «õpetama» – tuleneb ka sõna «katekumen» ehk «usuõppija».

Jagagu kõike head – κοινωνεῖτω...ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς – sõnasõnalt: «olgu kõigi heade [asjade] osaduses». Sõna κοινωνέω tuleneb sõnast κοινός, mis siinses kontekstis tähendab «ühine».⁸

Ärge eksige – μὴ πλανᾶσθε – originaali passiivset kõneviisi oleks õigem tõlkida: «ärge laske ennast eksitada». Sõna πλανᾶω – «eksitama», «eksima» – tuleneb sõnast πλάνη – «ekslemine», «eksimine», «eksitusse sattumine», «eksitus».

Jumal ei lase ennast pilgata – θεὸς οὐ μυκτηρίζεται – sõnasõnalt: «Jumalat ei pilgata». Sõna μυκτηρίζω tähendab «pilkama», «mõnitama», ka «ninapidi⁹ vedama», «tüssama».

⁶ Originaalis kasutatakse siin tuleviku ajavormi.

⁷ Sageli peamurdmist valmistavat näilist vastuolu 2. salmiga originaaltekstis ei ole, kuna koorma kohta kasutatakse kahte erinevat sõna: βάρος (Gl 6:2) ja φορτίον (Gl 6:5).

⁸ Siit tuleneb ka sõna κοινωνία, mille üheks vasteks eesti keeles on «osadus».

⁹ Sõna μυκτηρίζω võib tuleneda sõnast μυκτήρ – «ninasõõre» –, kuid «ninapidi vedamise» asemel oleks sel juhul sarnaseks keelendiks pigem «hambasse puhuma».

Lihalikule loomusele – εἰς τὴν σάρκα – sõnasõnalt: «lihasse». Sõna σάρξ – «liha» – tähistab Uues Testamendis enamasti inimese langenuid, patust olemust, vahel ka neutraalselt inimese ihu või kõike elavat.

Lihalikust loomusest – ἐκ τῆς σαρκὸς – sõnasõnalt: «lihast».

Kaduvust – φθοράν – sõna φθορά tähendab «häving», «kaduvus», «[igavene] hukatus».¹⁰

Vaimule – εἰς τὸ πνεῦμα – sõnasõnalt: «Vaimusse».

Igavest – αἰώνιον – sõna αἰώνιος kasutatakse eeskätt ilma alguse ja lõputa olemise kohta, ent see võib tähistada ka ajastut kui teatud terviklikku (ja enamasti inimlikult haaramatut) ajavahemikku.¹¹

Ärgem tüdigem head tehes – τὸ δὲ καλὸν ποιῶντες μὴ ἐγκακῶμεν – originaalis on siin tegemist sõnademänguga, mille aluseks on sõnad καλός – «ilus», «hea», «kaunis», «suurepärase», «vääruslik», «vääriline» – ja ἐκκακέω – «tüdima», «väsima», «kurnatud olema» –, mis koosneb seestütlevast eessõnast ἐκ ja sõnast κακός – «halb», «kuri», «rikutud». Sõnasõnaline tõlge võiks olla umbes: «ärgem mingem head tehes kurjaks». Sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».¹²

Omal ajal – καιρῶ – sõna καιρός tähistab enamasti kindlalt määratletavat aega ja ajavahemikku või kindlaksmääratud ajahetke.

Kui me enne ära ei nõrke – μὴ ἐκλυόμενοι – sõna ἐκλύω – «nõrkema» – koosneb seestütlevast eessõnast ἐκ ja verbist λύω – «[seotut] lahti päästma», «valla päästma», «vabaks laskma», «lahti mõistma» – ning selle enam-vähem sõnasõnaliseks rahvapäraseks vasteks võiks olla «vedelaks lööma».¹³

Tehkem – ἐργαζώμεθα – sõna ἐργάζομαι tähendab «töötama», «tööd tegema».

Usukaaslastele – πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως – sõnasõnalt: «neile, kes on usu majapidamisest». Sõna οἰκεῖος tuleneb sõnast οἶκος – «maja», «koda», «kodu», ka

¹⁰ 1989. aasta Uues Testamendis: «kõdunemist».

¹¹ Vrd «eoon» – geoloogilise ajaarvamise suurim ühik (arhaikum, proterosoikum, faneroosoikum).

¹² Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või tõeliselt poeetiliselt: «Meie oleme Tema poeem...»

¹³ Mõeldes sellele, kuidas Paulus eriti kirja algusosas galaatlasi kui mõistmatuid sõitleb, näib taoline küllaltki otsekohene kõnepruuk olevat igati asjakohane.

«suguvõsa» – ja tähistab kodakondseid, neid, kes kuuluvad perekonda, suguvõssa või majapidamisse. Sõna sõna πίστις – «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usaldusväärsus» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

Sisuline analüüs

Galaatia kirja viiendas peatükis näitab apostel Paulus, kuidas tuleb mõista vabadust, milleks Kristus on meid vabastanud: see ei ole mitte lihale ajat andev vabadus, vaid vabadus patust, süüst ja Seaduse paratamatult hukkamõistvast ikkest. Vabadus selleks, et võiksime elada üksteist teenivas armastuses. Selleks on hädavajalik elada ja käia Vaimus, s.t lasta end juhtida ja elustada Jumala enda Vaimul, kanda Tema Püha Vaimu head vilja, hoidudes kurjusest, auahnusest, kõrkusest ja kadedusest.

Kuuenda peatüki esimeses pooles Paulus veidi konkretiseerib eelnevaid manitsusi. Et tegemist ei ole millegi vähetähtsaga, seda näitab peatüki alguses seisev pöördumine «Vennad», mille ülesandeks pole mitte niivõrd juhatada sisse uut teemat, kuivõrd äratada lugejate-kuulajate tähelepanu. Sisuliselt jätkab apostel siin eelnevalt öeldut, lähtudes iseäranis üleskutsesest «Kui me elame Vaimus, siis käigem ka Vaimus!» (Gl 5:25)

Kahtlemata tähistab sõna «vennad» ka teatavat intiimsust, näidates, et Paulus pöördub galaatlaste kui omade poole, oma «usukaaslaste», kodakondsete, lausa pereliikmete poole (vt Gl 6:10 ja keelelist märkust sõna «usukaaslased» kohta). Ka see, milleks apostel manitseb peatüki algussalmis – oma eksinud venna või õe «parandamine tasase vaimuga» – kuulub lahutamatu kohustuste hulka, mis meil on meie usukaaslaste suhtes. Sisuliselt on see parim võimalik hea tegemise viis – muidugi mitte ainult oma usukaaslastele, vaid kõigile inimestele. Vastandina oma venna tapnud Kainile on kristlane oma venna ja oma õe hoidja (vrd 1Ms 4:9).¹⁴ Samal ajal peab ta kahtlemata tõsiselt jälgima, et ta ise ei satuks kiusatusse – nii selleks, et hoida iseennast langemast, kui ka seetõttu, et kiusatuna poleks temast oma ligimesele mingit abi, pigem vastupidi.

Ei vaja ilmselt pikemat tõestamist, et patt või üleastumine pole enamasti midagi ühekordset ega isoleeritud, vaid tavaliselt kaasneb sellega üha sügavamale viiv allakäik. Kui raske ka poleks seista vastu esimesele kiusatusele – see pole midagi võrreldes enamasti üliraske ja vahel peaaegu lootusetu võitlusega juba harjumuseks kujunenud patuga. Süükoormana hingel lasuv ja inimest harjumusena oma kütkeis hoidev patt on nagu teda maadligi rõhuv ja aina allapoole kiskuv taak, millest inimene ei suuda omal jõul vabaneda.

¹⁴ Võib-olla reageerib Paulus siin liigsele karmusele, millega Galaatia kogudustes võidi karistada eksinuid, või koguduseliikmete vahel maad võtnud üksteise süüdistamisele ja vastastikusele kohtumõistmisele, millele näivad viitavat eespool seisvad sõnad: «Kui te aga üksteisega purelete ja kisklete, siis vaadake, et te üksteist hoopis alla ei neela!» (Gl 5:15)

Patule andunud inimene on nagu lekkiv laev, mis vajub paratamatult põhja, kui teda veest tühjaks ei pumbata. Ise, üksinda, omal jõul inimene ennast päästa ega parandada ei suuda. Ta vajab ligimest, kes on valmis tasase ja alandliku vaimuga nii tema koorma kui ta enda üles tõstma; tal tema koormat kanda aitama, selle koguni enda peale võtma – nagu Kristus on võtnud enda peale terve inimkonna patu ja süükoorma, kandnud «meie patud oma ihus üles ristipuule, et meie, olles surnud pattudele, elaksime õigusele» (1Pt 2:24).

Üksteise koormate – ka patu ja süü – kandmine ei tähenda mitte patu sallimist, vaid oma ligimese teenimist (lausa orjamist – δουλεύω) armastuses (Gl 5:13), mis muuhulgas võib väljenduda väga ebameeldivate ülesannete täitmisel: näiteks oma ligimese manitsemises ka siis, kui sellest ei tööta tulla midagi head või see võib isegi ohtlikuks osutuda. Või osalemises teise inimese tehtud ülekohtu likvideerimisel või heastamisel. Või oma uhkuse allaneelamises, eriti siis, kui küsimus on andestamises kellelegi, kes on meile endale haiget teinud ega kipu sugugi kahetsust ilmutama. Ning viimaks: teise inimese süü enda peale võtmises, Kristuse kombel teise eest lausa needuseks saamises, et teine võiks pärida Jumala õnnistuse (vrd Gl 3:13j). Just see on mitte pelgalt Moosese, vaid Kristuse enda Seaduse tõeline täitmine.

Kindlasti nõuab see tasadust ja alandlikkust, milleni jõuame vaid siis, kui tuletame endale meelde – eeskätt Kristusele ja Temas meile kingitud armule mõeldes –, kes me tõeliselt oleme. Või õigemini, et me ei ole iseenesest mitte midagi: «Sest kui keegi arvab enese midagi olevat, olemata aga midagi, see petab iseennast.» (Gl 6:3) Muuhulgas tähendab see endale teadvustamist, et kindlasti ei ole me paremad teistest inimestest, sest me kõik oleme samasugune liha, meil kõigil on kanda oma koormad, meil kõigil on oma kiusatused, üleastumised ja patud, ning me kõik elame üksnes Jumala armust, mis on meid üles tõstnud, lunastanud, puhtaks pesnud ja Kristusega rõivastanud.

Apostel Paulus kõneleb siin enesepettusest, mis on üks inimese kahetsusväärsemaid omadusi ja milles ta kipub olema äärmiselt leidlik. Enesepettus toob kaasa kõrkuse ja sellest tuleneva languse – vahel totaalsegi languse, mis võib olla seda kohutavam, mida silmapaistvamale moraalsele kõrgusele keegi on enne langust tõusnud, olgu tegelikult või näiliselt.

«Uhkus ajab upakile,» ütleb vanasõna, ja apostli sõnum on sellega täielikus kooskõlas. Paulus küll möönab, et inimesel võib ehk teinekord isegi olla põhjust kiitlemiseks, aga ka sel juhul tehku ta seda iseeneses, mitte teiste ees. Tundugu see nii raske kui tahes – seda koormat, alandlikkuse, tagasihoidlikkuse, mõõdukuse ja sündsuse koormat, peab igaüks ise kandma. Paraku näitab maailma tegelikkus, et neid, kes seda suudavad, ei ole sugugi palju, sest «kes see koera saba ikka kergitab kui mitte koer ise,» nagu ütleb üks teine vanasõna. Igal juhul on täiesti selge, et viimselt vastutab igaüks oma mõtete,

sõnade, tegude ja tegematajätmistest eest ise ning Jumala kohtus ei ole meil kellegi peale näpuga näidata, kedagi enda asemel ette lükata, kedagi, kellega end võrreldes saaksime väita, et oleme temast paremad.

Alandlikkuse juurde kuulub ka enda õpetada laskmine, eriti nende poolt, kes õpetavad meid Jumala Sõnaga, ning saadud õpetuse tänuga vastuvõtmine ja õpetajale tänutäheks heaga tasumine – veelgi enam: enda omast jagamine (vt keelelist märkust väljendi «jagagu kõike head» kohta). See ei tähenda, et võiksime oma ligimese juhatamise, manitsemise, õigele teele juhtimise eest tasu nõuda, ent kui keegi on teinud midagi taolist meie enda heaks, siis on kahtlemata enesestmõistetav, et me ei saa jätta teda tänamata ega temaga võimalust mööda jagamata kõike, mida me ise hindame ja heaks peame.

Pärast neid üsna konkreetseid manitsusi tuleb Paulus tagasi eelnevas peatükis käsitletud liha ja Vaimu vastuolu juurde, rõhutades seda, kuivõrd tal on tõsi taga, karmi hoiatusega: «Ärge eksige: Jumal ei lase ennast pilgata.» (Gl 6:7) Sõnasõnalt tõlkides võiks see kõlada veelgi karmimalt: «Ärge laske end eksitada: Jumalat ei pilgata!» Pilkamisena tõlgitud sõna tähendab ka «ninapidi vedama» või «tüssama» – sellisel juhul oleks see seotud eespool nimetatud iseenda petmisega: kui te ka iseennast petta või ära lollitada¹⁵ suudate, siis Jumalat kindlasti mitte; Tema näeb teid läbi ja «tasub» teile vastavalt, sest «mida inimene iganes külvab, seda ta ka lõikab» (Gl 6:7).

Lihale külvamine tähendab siin lootmist iseendale, Seaduse tegudele või teatavatele usulistele rituaalidele (nt ümberlõikamisele), teisalt aga kindlasti ka andumist mitmesugustele lihamimudele ja pattudele. Viimastest andis Paulus eelnevalt üsna ammendava ülevaate: «Lihaliku loomuse teod on ilmsed, need on: hoorus, rüvedus, kõlvatus, ebajumalateenistus, nõidus, vaen, riid, kiivus, raevutsemine, isemeelsus, lõhed, lahknemised, kadetsemine, purjutamised, prassimised ja muu sarnane, mille eest ma teid hoiatan, nagu ma varemgi olen hoiatanud, et need, kes midagi niisugust teevad, ei päri Jumala riiki.» (Gl 5:19–21)

Kõige selle, aga paradoksaalsena tunduda võivalt mitte ainult ülekohtu ja seaduserikkumise, vaid ka Seaduse tegude – viljaks on kaduvus, mullaks saamine, kõdunemine, sõna otseses mõttes «kõige liha teed minemine», sest «liha ja veri ei või pärida Jumala riiki ega kaduvus pärida kadumatust» (1Kr 15:50). Ainult Jumal on igavene, Tema Vaim on igavene, ning üksnes need, kes elavad ja käivad selles Vaimus ja sellele Vaimule külvavad, lõikavad igavest elu – «see ei ole teist enestest, vaid see on and Jumalalt» (Ef 2:8).

¹⁵ 1989. aasta Uues Testamendis kasutatakse Gl 6:3 sõna «hullutama».

Nagu liha roiskuv ja kaduv vili, nii võrsub ka Vaimu igavene vili apostli sõnul juba siin elus¹⁶: «Aga Vaimu vili on armastus, rõõm, rahu, pikk meel, lahkus, headus, ustavus, tasadus, enesevalitsus – millegi niisuguse vastu ei ole Seadus.» (Gl 5:22j) Paulus lisab, et «Jeesuse Kristuse omad on lihaliku loomuse risti löönud koos kirgede ja himudega» (Gl 5:24), näidates seeläbi, et tegemist on reaalse võitlusega, mis muudab inimese ränga, talle endale ilma Kristuse ja Jumala Vaimuta üle jõu käiva tapluse tallermaaks, «sest lihalik loomus himustab Vaimu vastu ja Vaim lihaliku vastu, need on teineteise vastased, nii et teie ei saa teha seda, mida tahaksite» (Gl 5:17).

Selles võitluses on lihtne väsida, tüdida, alla anda, «vedelaks lüüa» või kibestuda ja «head tehes kurjaks minna» (vt vastavaid keelelisi märkuseid). Apostel teab seda väga hästi: «Ärgem tüdigem head tehes, küll me omal ajal ka lõikame, kui me enne ära ei nõrke!» (Gl 6:9) Vahest kõige traagilisemalt käsitleb Paulus taolist «ära nõrkemist» oma kirjas filiplastele: «Paljud, kellest ma teile sagedasti olen rääkinud ning nüüd nuttes räägin, elavad Kristuse risti vaenlastena. Nende lõpp on hukatus, nende jumal on kõht ja nende au on nende häbis; nad mõtlevad maapealsetest asjadest.» (Fl 3:18j) Nagu Paulus Filippi kirjas julgustab omasid vastu pidama kinnitusega, et «meie kodupaik asub taevas, kust me ka ootame Päästjat – Issandat Jeesust Kristust, kes meie alanduse ihu muudab oma kirkuse ihu sarnaseks selle väe toimel, millega Ta suudab ka alistada enesele kõik» (Fl 3:20j), nii ütleb ta galaatlastele küll märksa lühemalt ja vähem pidulikult, ent täpselt sama mõttega: «Küll me omal ajal ka lõikame!» (Gl 6:9)

See «omal ajal» ei ole siin mitte ainult pilguheitmise püüe praegu küll kaugesse, ent siiski kindlalt saabuvasse tulevikku, vaid selles väljendub vankumatu teadmine, et kõik on kindlalt Jumala käes, kes on seadnud igale asjale oma määratud aja (vrd Kg 3:1–8).

Seaduse teod meid ei päästa – nagu meid ei päästa ka mingid muud head teod või rituaalid, vaid üksnes Jumala arm Kristuses: «Sest ei ümberlõikamine ega ümberlõikamatus ole midagi, vaid uus loodu.» (Gl 6:15) Ent uue loodu, Kristuses uueks saamise, Temaga rõivastatud olemise, Vaimus elamise juurde kuulub lahutamatult heade tegude tegemine. Nagu Kristus on meid armastades ja ennast meie eest loovutades (vrd Gl 2:20) teinud kõik meie heaks, nii peame meiegi tegema head kõikidele, alustades usukaaslastest. Viimast ei tohi mõista mitte niivõrd usukaaslaste eelistamisena teiseusulistele või uskmatuile, kuivõrd manitsusena alustada hea tegemist kohe praegu ja nendest, kes on hetkel siin meie kõrval – et tegemist poleks pelga abstraktse targutamisega selle üle, kuidas me «armastame kogu inimkonda», vaid tõelise, praktilise ligimesearmastusega seal, kus selleks on konkreetne vajadus ja võimalus.

¹⁶ Kuigi mitte *ainult* siin elus, sest «kui me loodame Kristuse peale üksnes selles elus, siis me oleme kõigist inimestest armetumad» (1Kr 15:19).

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva kuueteistkümnenda pühapäeva teemaks «Jumala hoolitsus». Käsiraamat avab teema järgmiselt: «Jeesus õpetab, et Jumalasse uskuv inimene ei pea tundma muret iga asja pärast. Taevane Isa kannab tema eest hoolt ja aitab otsida seda, mis on tähtsaim – Jumala riiki ja Tema õigust. Nõnda vabastab Jumal inimese tegema head oma ligimesele. Kristlane peab meeles Jeesuse sõnu: «Õndsam on anda kui võtta!»»

Nagu näha, lähtub pühapäeva teema esimese lugemisaasta Evangeeliumist (Mt 6:25–34), milles Jeesus julgustab omasid mitte muretsema, vaid kõiges Jumala peale lootma ja Tema õigust taotlema. Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Ps 127:1–2) on erandlikult kaks psalmisalmi, mis kõnelevad sellest, et ilma Jumalata on iga töö tühine ja iga vaev asjatu.

Epistliga on nimetatud lugemised võimalik siduda Jumala armu ja sellele lootmise rõhutamisega. Nii ei tõuse Epistli keskse sõnumina esile mitte niivõrd kristlaste kohustus laitmatuks eluks (kuigi ka see on oluline), kuivõrd Kristuse ennastandva armastuse eeskujule, mida oleme kutsunud järgima oma ligimesi armastuses teenides, nende koormat kandes, neile alandlikult head tehes ning oma liha ühes Kristusega risti lüüa andes, et võiksime kanda Vaimu vilja ja viimaks lõigata igavest elu.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Kristus on andnud ennast meie eest. Ta on võtnud enda kanda meie patu- ja süükoorma, Ta on saanud needuseks meie eest, et meie päriksime Jumala armu ja õnnistuse. See ei ole meie teene, see ei ole midagi, mille võiksime Seaduse tegusid tehes enda arvele kirjutada, see on puhtalt Jumala armukingitus.
2. Jumal ei ole meid Kristuses mitte üksnes lunastanud, endaga lepitanud ja õigeks mõistnud, vaid Ta on meid Vaimust ja veest uuesti sünnitanud, meid uueks loonud, meile – meid Kristusega rõivastades – uue elu kinkinud. Selle uue elu juurde kuulub Kristuse eeskujule järgimine kõiges, eeskätt teenivas ligimesearmastuses – nii täidame mitte ainult Moosese, vaid Kristuse enda Seadust. Apostel Paulus toob tänases Epistlis selleks mõned näited: kandke üksteise koormaid, täitke oma ülesandeid alandlikkuses ja tasaduses, ärge kiideldge, olge tänulikud, tasuge head heaga, tehke head kõikidele, eriti oma usukaaslastele.
3. See kõik ei tähenda aga Jumala armu «ära teenimist», sest kui me seda kõike teeme – õigupoolest, et võiksime seda kõike teha –, peame meeles pidama, et see ei ole mitte meie endi, vaid Jumala töö, Tema Vaimu töö meis. Iseendale lootes külvame lihale ja lõikame kaduvust, lausa hukatust – Jumala Vaimul enda sees vilja kanda lastes

külvame aga Vaimule ja võime lõigata igavest elu, mis on samuti Jumala kingitus. Täna sees Evangeeliumis õpetab Jeesus meid mitte muretsema, vaid panema kogu oma lootuse Jumala armule. Vana Testamendi lugemine näitab, et ilma Jumalata on iga töö tühine ja iga vaev asjatu. Sedasama kinnitab Epistel ja kogu Kiri galaatlastele: Jumal ei lase ennast pilgata ja ilma Tema ei ole me midagi – Tema lastena, Tema armust osa saanutena, Tema Vaimus käies oleme aga tõelise elu pärijad: «Ma olen ühes Kristusega risti löödud; nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus. Ja mida ma nüüd elan ihus, seda ma elan usus Jumala Pojasse, kes mind on armastanud ja on iseenese loovutanud minu eest.» (Gl 2:19j)